

Komisja Krajowa
80-855 Gdańsk, ul. Wały Piastowskie 24
tel. (58) 308-4480, (58) 308-4311, fax (58) 308-4219
sekprez@solidarnosc.org.pl

Gdańsk, dnia 28 sierpnia 2012 r.

Trybunał Konstytucyjny
Al. Jana Christiana Szucha 12a
00-918 Warszawa

Wniosek

o zbadanie zgodności ustawy z dnia 11 maja 2012 r. – o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r. poz. 637) z konwencją MOP Nr 102 oraz z Konstytucją RP

Działając na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 4 i ust. 2 Konstytucji RP Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność” reprezentowana zgodnie z uchwałą Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” nr 20/12 z dnia 28 sierpnia 2012 r. przez:

- 1) Piotra Dudę – Przewodniczącego Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” oraz
- 2) Bogdana Bisia – Zastępcę Przewodniczącego Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”

wnosi o zbadanie zgodności:

- 1) art. 1 pkt 5 lit. b, art. 1 pkt 8 i art. 12 pkt 1 lit. c i d ustawy z dnia 11 maja 2012 r. – o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r. poz. 637) w zakresie w jakim przewidują podwyższenie wieku uprawniającego do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz emerytury dożywotniej dla kobiet i mężczyzn powyżej 65 roku życia z art. 26 ust. 2 Konwencji Nr 102 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej minimalnych norm zabezpieczenia społecznego przyjętej w Genewie dnia 28 czerwca 1952 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 93, poz. 775),
- 2) art. 1 pkt 5 lit. b ustawy z dnia 11 maja 2012 r. – o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r. poz. 637) w zakresie w jakim przewiduje zrównanie wieku uprawniającego do

emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dla kobiet i mężczyzn z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP i wyrażonymi tam zasadami równości wobec prawa i zakazu dyskryminacji w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym oraz z art. 33 ust. 1 i 2 Konstytucji RP i sformułowanymi tam zasadami równouprawnienia kobiet i mężczyzn w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym oraz równych praw kobiety i mężczyzny do zabezpieczenia społecznego,

- 3) art. 1 pkt 7 ustawy z dnia 11 maja 2012 r. – o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r. poz. 637) z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP i wyrażonymi tam zasadami równości wobec prawa i zakazu dyskryminacji w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym oraz z art. 33 ust. 1 i 2 Konstytucji RP i sformułowanymi tam zasadami równouprawnienia kobiet i mężczyzn w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym oraz równych praw kobiety i mężczyzny do zabezpieczenia społecznego.

Uzasadnienie

Ad. 1. Art. 1 pkt 5 lit. b ustawy z dnia 11 maja 2012 r. – o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r. poz. 637), zwanej dalej „ustawą nowelizacyjną z 11 maja 2012 r.”, przewiduje wprowadzenie do art. 24 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o emeryturach i rentach z FUS” przepisów ust. 1a i 1b, zakładających stopniowe podwyższanie wieku uprawniającego do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dla kolejnych grup ubezpieczonych i jego zrównanie dla kobiet urodzonych po dniu 30 września 1973 r. oraz mężczyzn urodzonych po dniu 30 września 1953 r. na poziomie 67 lat. Począwszy od dnia 1 stycznia 2013 r. z początkiem każdego kolejnego kwartału dla kolejnych kategorii kobiet będzie obowiązywać o 1 miesiąc wyższy wiek emerytalny aż do osiągnięcia 67 lat dla kobiet od dnia 1 października 2040 r. W dniu 1 stycznia 2013 r. wiek emerytalny dla mężczyzn urodzonych w I kwartale 1949 r. ulegnie podwyższeniu do 65 lat i 5 miesięcy. Następnie z początkiem każdego kolejnego kwartału kalendarzowego będzie on wzrastać o 1 miesiąc. Wiek emerytalny wynoszący 67 lat obowiązywałby mężczyzn urodzonych po dniu 30 września 1953 r. od 1 października 2020 r.

Art. 1 pkt 8 ustawy nowelizacyjnej z 11 maja 2012 r. przewiduje wprowadzenie do art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ust. 3 pkt 2-5 podwyższającego wiek uprawniający do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dla mężczyzn urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. objętych systemem emerytalnym zdefiniowanego świadczenia. Począwszy od dnia 1 stycznia 2013 r. z początkiem każdego kwartału 2013 r. dla kolejnych kategorii ubezpieczonych obowiązywać będzie o 1 miesiąc wyższy wiek emerytalny. Osoby urodzone w IV kwartale 1948 r. będą uprawnione do przejścia na emeryturę w wieku 65 lat i 4 miesiące.

Art. 12 pkt 1 lit. c i d ustawy nowelizacyjnej z 11 maja 2012 r. przewiduje stopniowe podwyższanie wieku uprawniającego do emerytury dożywotniej. Wiek ten został ustalony w art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507, z późn. zm.) w sposób jednolity dla kobiet i dla mężczyzn. Wynosi on obecnie 65 lat. Aby umożliwić wypłatę emerytur finansowanych metodą kapitałową kobietom, które zdecydowały się przejść na emeryturę z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przed osiągnięciem 65 roku życia ustawa o emeryturach kapitałowych ustanowiła instytucję tzw. emerytury okresowej. Jest ona wypłacana do osiągnięcia przez ubezpieczoną wieku 65 lat. Każdorazowa wypłata emerytury okresowej pomniejsza jednak kwotę stanowiącą podstawę obliczenia wysokości przyszłej emerytury dożywotniej

Harmonogram podwyższania wieku uprawniającego do emerytury dożywotniej przewidziany w kwestionowanych przepisach art. 12 pkt 1 lit. c i d ustawy nowelizacyjnej z 11 maja 2012 r. odbiega jednak od schematu podwyższania wieku uprawniającego do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Proces podwyższania wieku uprawniającego do emerytury dożywotniej rozpocznie się w dniu 1 stycznia 2013 r. Do końca sierpnia 2014 r. wiek ten wyniesie 65 lat i 5 miesięcy, a następnie począwszy od 1 września 2014 r. co 4 miesiące będzie podwyższany o kolejny miesiąc tak aby od 1 września 2020 r. wynieść 67 lat.

Zdaniem Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” przepisy art. 1 pkt 5 lit. b, art. 1 pkt 8 i art. 12 pkt 1 lit. c i d ustawy nowelizacyjnej z dnia 11 maja 2012 r. w zakresie w jakim przewidują dla kolejnych roczników osób ubezpieczonych podwyższenie powyżej 65 roku życia wieku uprawniającego do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz dożywotniej emerytury kapitałowej są niezgodne z art. 26 ust. 2 Konwencji Nr 102 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej minimalnych norm zabezpieczenia społecznego przyjętej w Genewie dnia 28 czerwca 1952 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 93, poz. 775).

Zgodnie z art. 188 pkt 2 Konstytucji RP Trybunał Konstytucyjny orzeka w sprawach zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie. Na mocy ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o ratyfikacji Konwencji Nr 102 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej minimalnych norm zabezpieczenia społecznego, przyjętej w Genewie dnia 28 czerwca 1952 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 113, poz. 1065) Sejm wyraził zgodę na dokonanie przez Prezydenta RP ratyfikacji Konwencji MOP Nr 102. W dniu 21 sierpnia 2003 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej ratyfikował tę konwencję. W stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej weszła ona w życie dnia 3 grudnia 2004 r. Na mocy dokumentu ratyfikacyjnego zgodnie z art. 2 litera a konwencji Rzeczpospolita Polska złożyła oświadczenie, że przyjmuje zobowiązania w odniesieniu do części II, V, VII, VIII i X konwencji (Oświadczenie Rządowe z dnia 18 lutego 2005 r. w sprawie mocy obowiązującej Konwencji Nr 102 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej minimalnych norm zabezpieczenia społecznego, przyjętej w Genewie dnia 28 czerwca 1952 r., Dz. U. z 2005 r. Nr 93, poz. 776). Rzeczpospolita Polska zobowiązała się w szczególności do przestrzegania art. 26 ust. 2 znajdującego się w części V konwencji MOP nr 102, zgodnie z którym wiek uprawniający do świadczeń na starość nie powinien przekraczać sześćdziesięciu pięciu lat, jednakże wyższy wiek może być ustalony przez właściwe władze ze względu na zdolność do pracy osób starszych w danym kraju. Innymi słowy art. 26 ust. 2 konwencji MOP Nr 102 dopuszcza możliwość przesunięcia granicy wieku emerytalnego ponad 65 lat w przypadku, gdy zachowanie zdolności do pracy osób w tym wieku jest w danym kraju na tyle powszechne, że nie ma potrzeby zabezpieczenia osób, które ukończyły 65 lat przed ryzykiem starości.

Zdaniem Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” w Polsce nie zostały spełnione warunki do podwyższenia wieku emerytalnego powyżej 65 roku życia. W uzasadnieniu projektu ustawy nowelizacyjnej z 11 maja 2012 r. potrzebę podwyższenia wieku emerytalnego i zrównania go dla kobiet i mężczyzn na poziomie 67 lat motywowano przywołując argumenty odnoszące się do: 1) wydłużania się dalszego trwania życia mężczyzn i kobiet w wieku 60 lat w Polsce w latach 1950-2010 oraz obniżania się wskaźników dzietności, co przyczynia się do starzenia się polskiego społeczeństwa i pogarszania się wskaźników obciążenia demograficznego i ekonomicznego, 2) potrzeby wydłużenia okresu aktywności zawodowej Polaków, aby zapewnić im świadczenia emerytalne w odpowiedniej wysokości, 3) konieczności zrealizowania przez Polskę nowego programu społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej – „Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego integracji społecznej” i podjęcia działań w kierunku podwyższenia ustawowego

wieku emerytalnego w innych państwach członkowskich UE, 4) potrzeby podjęcia działań w kierunku zwiększenia średniego tempa wzrostu PKB w latach 2010-2060.

W obszernym, liczącym 82 strony uzasadnieniu rządowego projektu ustawy nowelizacyjnej z 11 maja 2012 r. (druk nr 329) kwestii stanu zdrowia osób w wieku emerytalnym w Polsce poświęcono jedynie dwa zdania. Stwierdzono, że zgodnie z danymi Eurostatu z 2009 roku po ukończeniu 65 roku życia przeciętny Polak mógł oczekiwać 6,8 lat życia w dobrym zdrowiu, a przeciętna Polka w tym samym wieku 7,2 lat. Na tej podstawie założono, że skoro Polacy żyją przeciętnie coraz dłużej, to również żyją przeciętnie długo w dobrym zdrowiu (str. 17 uzasadnienia). Ocenie tej zaprzecza tymczasem analiza przedstawionego 7 sierpnia 2012 r. projektu „Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2012-2013”, w którym stwierdza się, że przewidywana długość życia w zdrowiu kobiet, które w 2010 r. miały 65 lat, to 7,5 lat (38,7 % dalszego przewidywanego trwania życia, które wynosi 19,5 lat). W przypadku mężczyzn, którzy w 2010 r. mieli 65 lat, przewidywana długość życia w zdrowiu wynosi 6,7 lat (44,7 % dalszego przewidywanego życia, które wynosi 15,1 lat. Tymczasem jak wynika z przytoczonych w projekcie „Programu (...)” danych Eurostatu kobiety urodzone w 2010 r. będą żyły w zdrowiu przeciętnie 62,2 lata, co stanowi 77,1 % całej oczekiwanej długości życia (80,7 lat). Mężczyźni urodzeni w 2010 r. przeciętnie w zdrowiu będą żyć krócej niż kobiety – 58,5 lat tj. 81,2 % oczekiwanej długości życia (72,1 lat). Analiza danych dla lat 2005-2010 prowadzi do wniosku, że wraz z wydłużaniem się trwania życia spada liczba lat życia w zdrowiu zarówno dla całej populacji, jak i dla osób w wieku 65+. Ilustruje to porównanie oczekiwanej średniej długości życia kobiet i mężczyzn w wieku 65 lat oraz średniej długości życia w zdrowiu w latach 2005 i 2010 w Polsce. W latach 2005-2010 oczekiwana długość życia kobiet w wieku 65 lat wzrosła z 18,5 do 19,5 lat, natomiast liczba lat życia w zdrowiu uległa w tym okresie znaczącemu obniżeniu z 10,2 do 7,5 lat. W grupie mężczyzn sytuacja przedstawiała się podobnie. Ich oczekiwana średnia długość życia wzrosła w latach 2005-2010 z 14,3 do 15,1 lat. Liczba lat w zdrowiu spadła w tym okresie z 8,4 do 6,7 lat (tekst projektu „Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2012-2013” w załączeniu).

Powyższa analiza prowadzi do wniosku, że w Polsce nie zostały spełnione warunki do podwyższenia wieku emerytalnego powyżej granicy 65 lat określone w art. 26 ust. 2 Konwencji MOP nr 102. W konsekwencji art. 1 pkt 5 lit. b, art. 1 pkt 8 i art. 12 pkt 1 lit. c i d ustawy nowelizacyjnej z dnia 11 maja 2012 r. w zakresie w jakim przewidują podwyższenie wieku uprawniającego do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz emerytury

dożywotniej dla kobiet i mężczyzn powyżej 65 roku życia jest niezgodny z art. 26 ust. 2 tej konwencji.

Ad. 2.. W polskim systemie ubezpieczenia społecznego odmienny wiek uprawniający do świadczeń starczych dla kobiet i mężczyzn został wprowadzony na mocy dekretu z 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 30, poz. 116). Jest on traktowany zwykle jako wyraz tzw. uprzywilejowania wyrównawczego służącego wyrównaniu faktycznie występujących różnic pomiędzy kobietami i mężczyznami. Uzasadnienia dla stosowania niższego wieku emerytalnego dla kobiet poszukuje się z reguły w fakcie nierównomiernego podziału funkcji macierzyńskich i wychowawczych w rodzinie, w dodatkowym obciążeniu kobiet aktywnych zawodowo obowiązkami związanymi z utrzymaniem domu, jak również w słabszej konstrukcji psychofizycznej kobiet, która przyspiesza proces „zużywania się” w pracy (tak w szczególności K. Antonów *Prawo do emerytury* Zakamycze, 2003 r. s. 78-79).

We wniosku do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności art. 24 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS z art. 32 oraz art. 33 Konstytucji RP z dnia 27.11.2007 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił również uwagę na inne konsekwencje utrzymywania niższego wieku emerytalnego kobiet. Niższy wiek emerytalny kobiet jest również źródłem presji wywieranej na kobiety, aby po osiągnięciu wieku emerytalnego zakończyły swoją aktywność zawodową. Z chwilą osiągnięcia przez pracownicę 60 roku życia ustaje szczególna ochrona trwałości stosunku pracy w wieku przedemerytalnym przewidziana w art. 39 k.p., podczas gdy mężczyźni są objęci zakazem wypowiedzenia umowy o pracę dopiero z chwilą ukończenia 61 roku życia.

Do argumentów przywołanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich Trybunał Konstytucyjny ustosunkował się w wyroku z dnia 15 lipca 2010 r. (K 63/07, OTK-A 2010/6/60), w którym stwierdził, że art. 24 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ustanawiając odmienne warunki nabycia prawa do emerytury dla przedstawicieli obu płci nie narusza art. 32 i 33 ustawy zasadniczej. Zdaniem Trybunału niższy w porównaniu z mężczyznami wiek emerytalny kobiet znajduje uzasadnienie w odmiennej sytuacji społecznej kobiet oraz w obiektywnych różnicach natury biologicznej. Rozwiązanie to znajduje podstawę w art. 2 Konstytucji i wyrażonej w nim zasadzie sprawiedliwości społecznej, art. 18 ustawy zasadniczej i proklamowanej w nim zasadzie opieki państwa nad małżeństwem, macierzyństwem, rodzicielstwem i rodziną oraz art. 71 ust. 2 i podkreślonej w nim szczególnej roli macierzyństwa. W warunkach, w których obowiązujące przepisy prawa pracy

i ubezpieczeń społecznych nie ograniczają możliwości kontynuowania pracy zarobkowej po osiągnięciu wieku emerytalnego niższy wiek emerytalny nie powinien być traktowany jako rozwiązanie o charakterze dyskryminacyjnym.

W orzecznictwie konstytucyjnym przyjmuje się, że zasada równości wobec prawa zakłada, że osoby znajdujące się w takiej samej lub podobnej sytuacji należy traktować tak samo, natomiast osoby znajdujące się w odmiennej sytuacji faktycznej powinny być traktowane odmiennie (wyrok TK z dnia 4 lutego 1997 r., P 4/96, OTK 1997/1/3). Równość wobec prawa nie wyklucza zarazem różnicowania sytuacji prawnej adresatów danej normy, pod warunkiem zastosowania racjonalnego kryterium dyferencjacji. Trybunał Konstytucyjny dopuszcza możliwość dokonywania odstępstw od nakazu równego traktowania pod warunkiem, że znajdują one potwierdzenie w odpowiednio przekonujących argumentach. Argumenty te powinny mieć one charakter relewantny, proporcjonalny i pozostawać w jakimś związku z innymi wartościami lub normami konstytucyjnymi (wyrok TK z dnia 3 września 1996 r., K 10/96, OTK 1996/2/33). Pierwszy warunek oznacza, że zróżnicowanie powinno pozostawać w bezpośrednim związku z celem i zasadniczą treścią przepisów, w których jest zawarta kontrolowana norma oraz służyć realizacji tego celu i treści. Drugi – że waga interesu, któremu ma służyć dyferencjacja musi pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku nierównego potraktowania podmiotów podobnych. Trzeci warunek jest rozumiany jako wymóg występowania uzasadnienia dla odmiennego traktowania podmiotów podobnych w zasadach, wartościach i normach konstytucyjnych.

Zdaniem Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” w ostatnich dwóch latach nie zaszły w Polsce zmiany, które spowodowałyby zatarcie różnic społecznych pomiędzy kobietami i mężczyznami i uzasadniałyby ujednoczenie wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn. W sytuacji, w której kobiety aktywne zawodowo w stopniu nieporównanie większym aniżeli mężczyźni nadal obciążone są obowiązkami związanymi z urodzeniem i wychowaniem dzieci oraz z utrzymaniem domu tak znaczące (o 7 lat) podwyższenie wieku emerytalnego kobiet i jego zrównanie z wiekiem uprawniającym do emerytury obowiązującym mężczyzn pozostaje w sprzeczności z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP i wyrażonymi tam zasadami równości wobec prawa i zakazu dyskryminacji w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym oraz z art. 33 ust. 1 i 2 Konstytucji RP i sformułowanymi tam zasadami równouprawnienia kobiet i mężczyzn w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym oraz równych praw kobiety i mężczyzny do zabezpieczenia społecznego. Odmierna sytuacja społeczna kobiet i mężczyzn podlegających ubezpieczeniu nie uzasadnia przyjęcia jednolitego dla

przedstawicieli obu płci wieku uprawniającego do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Występowanie w Polsce warunków do utrzymania różnicowania warunków nabycia prawa do emerytury dla kobiet i mężczyzn potwierdzają zresztą autorzy projektu ustawy nowelizacyjnej z 11 maja 2012 r. przedstawiając w jego uzasadnieniu (str. 4-6) motywy zróżnicowania warunków uprawniających do tzw. emerytury częściowej. Ich zdaniem zróżnicowania wieku uprawniającego do emerytury częściowej (62 lata dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn) nie można uznać w jakikolwiek sposób za dyskryminujące. Obszernie przywołują oni w tym kontekście argumentację, którą posłużył się Trybunał Konstytucyjny w cytowanym wyżej wyroku z dnia 15 lipca 2010 r., K 63/07, OTK-A 2010/6/60). Stwierdził on m.in., że „różnice wieku emerytalnego uznaje się zatem za naturalny, utrwalony społecznie rezultat nierównego podziału funkcji macierzyńskich i wychowawczych w rodzinie oraz równoczesnego obciążenia kobiet zarówno pracą zawodową jak i obowiązkami rodzinnymi. Powyższe ustalenia uzasadniają stwierdzenie, że przemiany powodujące zrównanie ról w społeczeństwie nie zostały jeszcze zakończone i również obecnie można mówić o występowaniu, choć w mniejszym zakresie niż wcześniej, różnic społecznych wynikających z pełnienia przez kobiety ról w tradycyjnym modelu rodziny”. W uzasadnieniu projektu ustawy nowelizacyjnej z 11 maja 2012 r. jego Autorzy potwierdzają aktualność tej tezy stwierdzając, że „obecnie także istnieją przesłanki pozwalające na zróżnicowanie sytuacji kobiet i mężczyzn w powszechnym systemie emerytalnym, które usprawiedliwione jest uwarunkowaniami historycznymi, społecznymi, gospodarczymi i kulturowymi”.

Ad. 3. Wniosek o zbadanie zgodności art. 1 pkt 7 ustawy nowelizacyjnej z dnia 11 maja 2012 r. z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP i wyrażonymi tam zasadami równości wobec prawa i zakazu dyskryminacji w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym oraz z art. 33 ust. 1 i 2 Konstytucji RP i sformułowanymi tam zasadami równouprawnienia kobiet i mężczyzn w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym oraz równych praw kobiety i mężczyzny do zabezpieczenia społecznego Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność” kieruje z ostrożnością procesowej na wypadek, gdyby Trybunał Konstytucyjny uznał, że nie narusza art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP oraz art. 33 ust. 1 i 2 ustawy zasadniczej zrównanie wieku uprawniającego do emerytury dla kobiet i mężczyzn i ustalenie tego wieku na poziomie 67 lat. W uzasadnieniu cytowanego wyżej wyroku z dnia 15 lipca 2010 r. Trybunał stwierdził, że choć zróżnicowany podstawowy wiek emerytalny kobiet i mężczyzn w powszechnym systemie emerytalnym obowiązującym od 1 stycznia 1999 r. nie jest cechą powodującą

dyskryminację kobiet, bowiem może być ono nadal uzasadniane potrzebą niwelowania występujących różnic społecznych pomiędzy kobietami a mężczyznami, to omawiana sytuacja ma charakter dynamiczny, bowiem obecnie można dostrzec zmniejszanie się wskazanych różnic o charakterze społecznym (funkcjonalnym). Z kolei różnice biologiczne pomiędzy osobami obu płci mają charakter obiektywny i wobec tego będą występować zawsze. Będą one jednak w coraz mniejszym stopniu uzasadniać zróżnicowanie według kryterium płci rozwiązań prawnych dotyczących wieku emerytalnego, obejmujących ogół osób, skoro w wielu zawodach różnice te nie mają wpływu albo mają słabszy wpływ, na zagrożenie stanu zdrowia i jakość wykonywanej pracy. Taka ocena zadecydowała o skierowaniu przez Trybunał do Sejmu RP sygnalizacji w trybie art. 4 ust. 2 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym dotyczącej celowości podjęcia działań ustawodawczych zmierzających do stopniowego zrównywania wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn.

W przypadku, gdyby Trybunał Konstytucyjny uznał, że stopień zaawansowania opisanego powyżej procesu zmian społecznych uzasadnia decyzję ustawodawcy o zrównaniu wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn począwszy od 1 października 2040 r. to wątpliwości budzić będzie zgodność art. 1 pkt 7 ustawy nowelizacyjnej z dnia 11 maja 2012 r. z art. 32 ust. 1 i 2 i art. 33 ust. 1 i 2 Konstytucji RP. Art. 1 pkt 7 ustawy nowelizacyjnej z dnia 11 maja 2012 r. przewiduje wprowadzenie do polskiego systemu emerytalnego instytucji emerytury częściowej. Zakłada jednocześnie zróżnicowanie przesłanek warunkujących nabycie prawa do emerytury częściowej. Świadczenie to będzie przysługiwać kobietom, które ukończyły 62 lata, pod warunkiem osiągnięcia okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego co najmniej 35 lat. Mężczyźni nabędą prawo do tego świadczenia po ukończeniu 65 lat, jeżeli osiągnęli okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 40 lat.

Na dyskryminacyjny charakter przepisu określającego warunki nabycia prawa do emerytury częściowej zwrócono uwagę w „Opinii o zgodności z prawem Unii Europejskiej projektu ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw wyrażonej na podstawie art. 13 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 65, poz. 437, z późn. zm.) przez ministra właściwego do spraw członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej” (DPUE-920-261-12/as/5, SM-749, dot.: RM-10-35-12 z 19.04.2012 r.) podpisanej przez Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Jerzego Pomianowskiego (tekst opinii – w załączeniu). W opinii tej przywołuje on wcześniej wyrażone stanowisko, iż przepisy dotyczące emerytury częściowej przewidujące zróżnicowanie wieku kobiet i mężczyzn uprawniającego do jej uzyskania budzą zastrzeżenia

co do zgodności z prawem Unii Europejskiej, w szczególności z przepisami dyrektywy Rady 79/7 z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego (Dz. U. UE L. 1979.6.27). Zakazuje ona jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na płeć, ale zawiera też pewne wyłączenia. Zgodnie z art. 7 ust. 1 lit. a tej dyrektywy państwa członkowskie mają prawo do ustalenia różnego wieku emerytalnego dla celów przyznania rent i emerytur oraz skutków mogących z tego wypływać w odniesieniu do innych świadczeń. Jednak na podstawie ust. 2 tego artykułu państwa członkowskie przeprowadzają okresowo badanie kwestii wyłączonych na mocy ust. 1 (ustalenie wieku emerytalnego dla celów przyznawania rent i emerytur) w celu zweryfikowania, w świetle zmian społecznych w tej dziedzinie, czy uzasadnione jest podtrzymywanie odpowiednich wyłączeń.

Argumenty przywołane w cytowanej wyżej opinii Ministra Spraw Zagranicznych na potwierdzenie tezy o niezgodności przepisów ustawy nowelizacyjnej z 11 maja 2012 r. określających warunki nabycia prawa do emerytury częściowej z dyrektywą 79/9 znajdują zastosowanie również przy ocenie zgodności tych przepisów z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP i wyrażonymi tam zasadami równości wobec prawa i zakazu dyskryminacji w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym oraz z art. 33 ust. 1 i 2 Konstytucji RP i sformułowanymi tam zasadami równouprawnienia kobiet i mężczyzn w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym oraz równych praw kobiety i mężczyzny do zabezpieczenia społecznego. Uchwalając ustawę nowelizacyjną z 11 maja 2012 r. przewidującą zrównanie wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn polski ustawodawca uznał, że powody, które uzasadniały różnicowanie wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn przestały być aktualne, a tym samym, że sytuacja pracownicza kobiet i mężczyzn jest taka sama. W tej sytuacji, aby uznać, że zróżnicowanie warunków nabywania prawa do emerytury częściowej dla kobiet i mężczyzn nie ma charakteru dyskryminacyjnego niezbędne jest przedstawienie uzasadnienia dla wprowadzenia różnego wieku przechodzenia na emeryturę częściową oraz różnych wymogów okresów składkowych i nieskładkowych dla kobiet i mężczyzn. Takie uzasadnienie musiałoby wykazać, że różny wiek dla kobiet i mężczyzn jest rzeczywiście proporcjonalnym sposobem na osiągnięcie określonego przez ustawodawcę celu. Argumentacja taka musiałaby uwzględniać, że istnieją powody, dla których kobiety i mężczyźni mogą nabywać uprawnienia do emerytury częściowej w różnym wieku (kobiety – 62 lata, mężczyźni – 65 lat) i na podstawie różnych okresów składkowych i nieskładkowych (kobiety – 35 lat, mężczyźni – 40 lat), podczas gdy w ocenie ustawodawcy powody te nie istnieją dla osiągnięcia pełnych praw emerytalnych, które uzyskiwane są w tym samym

wieku. Argumenty wskazane w uzasadnieniu projektu ustawy nowelizacyjnej z 11 maja 2012 r. (przytoczone powyżej) były dotychczas używane na poparcie zróżnicowania wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn. Nie można ich uznać za wystarczające do uzasadnienia zróżnicowania wieku kobiet i mężczyzn oraz okresów składkowych i nieskładkowych uprawniających do emerytury częściowej.

PRZEWODNICZĄCY
11.12.2012
Solidarność
Dziękuję

Z-ca PRZEWODNICZĄCEGO
KK NSZZ „Solidarność”
Bogdan Rys

Załączniki:

- 1) tekst projekt „Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2012-2013”
- 2) kopia „Opinii o zgodności z prawem Unii Europejskiej projektu ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw wyrażonej na podstawie art. 13 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 65, poz. 437, z późn. zm.) przez ministra właściwego do spraw członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej” (DPUE-920-261-12/as/5, SM-749, dot.: RM-10-35-12 z 19.04.2012 r.) podpisanej przez Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Jerzego Pomianowskiego